

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א:	16:44	17:43
י-ם:	16:28	17:42
חיפה:	16:31	17:41
ב"ש:	16:45	17:44

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בבית הכנסת "אהבת התורה" - איש מצליח רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב. בשעה 20:00

נושאי השיעור:

א. סיום הרמב"ם לכבוד יום ההילולא. ב. זמן נץ החמה. ג. "אין מעבירין על המצוות" בשני בתי כנסת. ד. מוסדות ישיבת "כסא רחמים" תכב"ץ.

סיום "משנה תורה" להרמב"ם

א. לשון הרמב"ם (הלכות מלכים סוף פרק י"ב): ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדינים מצויין כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים העמוקים וישגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר (ישעיה י"א ט'): "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". נסביר מעט: **ובאותו הזמן** - שיבוא המשיח. **לא יהיה שם לא רעב** - לא יהיה אף אחד רעב. **ולא מלחמה** - לא כמו שהיינו נלחם בשמאל והשמאל בימין וטרמפ ואובמה וכו', לא יהיה דברים כאלו. **ולא קנאה ותחרות** - שכל אחד מחפש איך אפשר להוציא חקירות מתחת לאדמה, למה? **שהטובה תהיה מושפעת הרבה** - דהיינו שיהיה הרבה טוב בעולם ולכן מה אכתפ לך שחברך אוכל "סטיקים" ואתה תאכל משהו אחר?! הרי הכל דברים בטלים. **וכל המעדינים מצויין כעפר** - דבר זה מתקיים היום, כי אתה נכנס למכולת ומבקש מהמוכר שיהיה לך מעדן והוא מביא לך, הרי שהמעדינים מצויים כעפר. ואמנם גם פעם היו מעדינים, אבל מי היה יכול לקנות מעדן? "פעם אחת בחודש דיים" וגם זה אולי. **ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד** - מה יעשו העולם? ישחקו כדורגל? ויהי גם זה שטות, אלא כל עיסוקם יהיה "לדעת את ה'" דהיינו להכיר את הקב"ה. וכשאתה מסתכל על תינוק אתה אומר: זה נברא בחכמה רבה מאד, ועל ידי זה אתה יודע את החכמה של הקב"ה. **ולפיכך יהיו חכמים גדולים** - דהיינו במקום לבנות את ימיהם במלחמות ובחקירות, כמו: פעם לקחת סירה שישוה שבעה דולר מאיפה קיבלת אותה? זה מה שחסר לכם?! **ויודעים דברים הסתומים** - שיקראו בתורה ויראו שם פלאים ופלאי פלאים. לדוגמא: כתוב בפרשה "למען עשה כיום הזה להחיות עם רב" (בראשית נ"ב), המלים "עם רב" גימטריא "יוסף" שיתים (312), כלומר שיוסף התרבה לשני שבטים מנשה ואפרים, וכמו שהתורה אומרת "בן פורת יוסף" (שם מ"ט כ"ב) והתרגום אומר "ברי דסגי יוסף", שיעקב בירך אותו שיתרבה. **וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם** - הרמב"ם דייק במה שכתב "כפי כח

1. ע"י תלמידי הישיבה - ישיבת כסא רחמים.

2. פעם אמרתי שאי אפשר לומר כמו שאומרים הכופרים שהאדם בא מהקוף, שהרי הקוף יש לו זנב ולאדם אין זנב (ועל בעלזא מס' 37 הערה 14). ואחד כתב לי שזה לא נכון כיון שיש סוג של קופים שאין להם זנב (ולכן הוא רצה לומר שהם מ"דור הפלגה" שנעשו קופים סנהדרין דק"ט ע"א). זו באמת "קושיא עצומה"... אתם יודעים מה התשובה לזה? הם טוענים שהאדם בא מהקוף, והרי בין הקוף לאדם יש הרבה הבדלים ולכן לדעתם במשך מיליוני שנים (ואולי מיליארדים...) הקוף השתנה לאט לאט ונעשה "בן אדם". אבל איך יכול להיות שהקוף הקדמון נשאר והבן אדם ישנו ואילו כל "קופי הביניים" נעלמו, איפה הלכו הקופים האלה? הרי צריך להיות קוף שיתחיל לדמות קוף שיתחיל להגיד באמא וקוף שיאמר אחד ועוד אחד זה שניים, והרי במציאות אין שום קוף כזה בעולם - כולם בהמות, אלא ודאי שהאדם בריה בפני עצמה והקוף בריה בפני עצמה, וכי יש ספק בדבר הזה?! אלא הם רשעים ורוצים לפסול לכתחילה, מה לעשות להם?

אמרו לי שהיו אנשים שמעידו להשתגע מכל מיני דברי כפירה, וכשקראו את עלון "בית נאמן" קיבלו תשובות לכמה מהשאלות ונגרעו מזה. ויש כאלה שאמרו לי: אל תשאל ואל תגיד ואל תדבר בענייני אמונה, אבל הם לא יודעים שהעולם כולו מדברים דברי כפירה כאלה, ולכן אנו באים לעצור את ההגפה הזאת (ויש אחד שמלמד לחילונים "קבלה" והושב שככה הם יחזרו לאמונה, אבל מה ענין חילונים ל"קבלה"? מה הם מבינים בזה?! וכבר רבי ינון חורי זצ"ל אמר לו: אל תעשה ככה. אבל צריך להזהיר אותם ע"י הפשט), כי יש דעות כאלה שמתלכדות בעולם ולא מגפה וצריך להלחם בה. ואמנם לא להלחם בכח אלא לעשות מהם צחוק ולהפוך אותם ל"סמרטוטים". והרי מתי התחילה הדעה הזאת שהאדם בא מהקוף? לפני 150 שנה, שהיה משוגע אחד ושמו "דרווין", ובשגעונו ראה בחלומו שהקוף נעשה בן אדם, ומה הוא בנה את התאוריה שלו. אבל הוא בעצמו אחרי שחיבר את כל השגעותיו שלו, אמר: כשאני מסתכל על העין של האדם כל התאוריה שלי מתפוגגת, כי היא נבראה בחכמה רבה מאד שאי אפשר שתבוא במקרה! והעין היא המצלמה הכי משוכללת בעולם, והלב הוא המצאפה הכי משוכללת בעולם, והרגליהם הם הכי משוכללים בעולם, רק שאנו לא מודעים לעומק הבריאה, כי אם היינו מודעים לזה אז כל מי שהיה אומר דברים כאלו היו לנחשים אותו לאשפוז. וגם את "משרד החינוך". אחד דיבר איתי ובמקום "משרד החינוך" אמר "משרד החינוך" (כי הוא ידע שאני רוצה שיבטא ח"ת אז במקום "חינוך" הוא אמר "חינוך"), אמרתי לו: "משרד החינוך", כי הם חונקים את השכל של הבן אדם.

3. בספר יהושע כתוב שבאו בני יוסף ואמרו ליהושע בן נון: "מדוע נתת לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב עד אשר עוד כה בברכני" (יהושע י"ז), וראיתי מפרשים ששאלו: מה זה רב, והרי בחומש מקדשים (גם בפרשת פנחס) מפורש ששבט

האדם", כי האדם אף פעם לא יכול להגיע לדעת הבורא. **שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'** - לא מלאה מלחמות וקנאות ושטניות והבלים, אלא "דעה את ה'". **כמים לים מכסים** - כלומר כמו שהמים מכסים וממלאים את הים א"פ שהוא עמוק מדי, ככה גם אנונו נתמלא בידעת ה' כפי כחנו. **הרמב"ם כל מלה שלו זהב**, והקב"ה נתן לנו את הרמב"ם באמצע ימי הגלות להאיר את עיני ישראל.

והוא ממציא כל נמצא

ב. עכשיו נתחיל את הרמב"ם (פ"א מהלכות יסודי התורה ה"א): **"סוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמית המצאו"**. ונבאר קצת: **לדעת שיש שם מצוי ראשון** - מה זה "מצוי"? הרמב"ם כוונתו לא כתב "נמצא" אלא "מצוי", כי נמצא יכול להתפרש כנפעל וכאילו משהו אחר המציא אותו, ולכן הוא כתב "מצוי" דהיינו מצוי וקיים כל הזמן. **והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים בשמים ובארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמית הימצאו** - כלומר הוא המציא אותם, והוא החליט שיהיו למעלה מליארים של מליארים של מליארים של כוכבים, ואף פעם לא שמענו על איזו "תאונת דרכים" שאירעה שם, וזה מה שכתוב "עושה שלום במרומיו" (איוב כ"ה ב'), והוא החליט שיהיו בריות קטנות שלא רואים אותם אלא רק עם זכוכית מגדלת. דהיינו נמצא נוראה ונפלאה בבריאה, שכל מי שיאמר שהבריאה הזאת באה לבד הרי חייבים לאשפז אותו מיד כי הוא משוגע גדול, וצריך להכניס ל"בית משוגעים" את כל הפרופסורים והכופרים והמטורפים והמשוקצים והמתועבים, וכל אלה שמדברים על ה"מפץ הגדול" המח שלהם יתפוצץ. ולכן בשבוע שעבר (בעלון מס' 45 הערה 25) צטטתי את דבריו של רבי יהודה הלוי: **"שורשים קצץ, ופרים רצץ, ופטיש מפוצץ, שלח באלילים. וידעו רחוקים, כי צבא שחקים, בפץ**

מנשה ושבט אפרים קטנים ולא מגיעים לשבט יהודה או שבטים אחרים (ויש כאלה שמנו ששים וארבע ושבטים ארבע אלה)? אבל מחילה מכבודו זו לא קושיא בכלל, כי שבט יוסף נחלק לשתיים למנשה ואפרים, ואם תקח את מנין שניהם ותחבר אותם יחד תמצא שגם נחלק במדבר וגם בפרשת פנחס הם מרובים יותר מכולם (וכנראה שיעקב אבינו פחד עליהם מ"עין רעה" ולכן חילק אותם לשתיים ואמר: "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" (בראשית מ"ח, ה)). כלומר אתם נחשבים כשני שבטים אבל למעשה הם שבט אחד, וזה מה שתרגם אונקלוס: "ברי דסגי יוסף", דהיינו ששבט יוסף הוא מרובה מכולם. ואיך תירץ פשוט כזה לא עלה בלב אף אחד? איני יודע.

4. ובימינו גילו שהבן אדם מורכב ממאה מיליארדים של תאים וקוראים להם D.N.A. (ד.נ.א.) ראש תיבות "דברי נפלאותיך אשיחה", ואמרו שעכשיו יוכלו לרפא את כל המחלות, ואיך יקח את התא הפגום ונחליף אותו בתא בריא. אבל תגידו לי איפה מוכרים תאים? וכי יש חנות למכירת תאי "די אין א"י"? וכי אדם יכול לבקש "אני רוצה להחליף את תא מספר שלושים ושבועה מיליארד בתא שלושים ותשעה מיליארד"? אין דבר כזה, ועד שיגיעו לעצמה: בעלי השתגע, מעניין מה הספר שהוא לומד בו. ולמזל זה היה ספר הרמב"ם, והיא פתחה אותו והתחילה לקרוא: "סוד היסודות ועמוד החכמות לדעת שיש שם מצוי ראשון", התפעלה וחזרה בתשובה!

5. הסעיף הזה החזיר בתשובה את אשתו של הרב אורי זוהר, כי בהתחלה היא לא רצתה לחזור בתשובה בלי איתו, ואמרה לו: התקדשתי אליך על מנת שאתה רשע (כמו שכתוב במדבר (קידושין דף מ"ט ע"ב): "על מנת שאני רשע"), עכשיו שחזרת בתשובה נבטל את הכל, אמר לה: לא כדאי כי יש לנו ילדים וכו', והיא הסכימה לו. אבל הוא היה אוכל בכלים חד פעמיים, ומה היה אוכל? לחם עם עגבניות וזיתים ("בית עקבמם לועז" (התלמי ק"י, ד), לועז ר"ת: לחם עגבניות וזיתים), אז היא ריחמה עליו ואמרה לו: בוא נכשיר את המטבח ואני אבשל לך, וגם נעשה פלאטה בשבת בשבילך, אבל אל תדבר איתי לא על שבת ולא על טהרה ואל תכפה עלי כלום. והנה יום אחד הוא ישב ולמד ואח"כ הלך ללכול, אשתו אמרה לעצמה: בעלי השתגע, מעניין מה הספר שהוא לומד בו. ולמזל זה היה ספר הרמב"ם, והיא פתחה אותו והתחילה לקרוא: "סוד היסודות ועמוד החכמות לדעת שיש שם מצוי ראשון", התפעלה וחזרה בתשובה!

6. ומוזב בספר הברית (שחובר לפני כמאתיים שנה, ח"א מאמר י"ג פרק ה') על מדען שהיה לו מיקרוסקופ שמגדיל את הדבר פי 27,000, וראה חיידיק קטן בגודל שעורה. וא"כ זאת אומרת שבגודל של שעורה יכולים לשבת 27,000 חיידיקים כאלה! תתפסו את הראש שלא יתבקע! איך יכול להיות דבר כזה? והיום מגלים חיידיקים יותר קטנים, וזה רק חיידיקים שעוד אפשר לספד בהם וללקחת אנטיביוטיקה, אבל ה"חידו" אין מה לעשות לו. אשה אחת כתבה לי שמאז שאמרתי ש"וסרו הצפרדעים" (שמות ז, ז) זה אותיות ורוס, כל פעם שיש לילד שלה וירוס היא קוראת לו את הפסוק: "וסרו הצפרדעים" והוירוס נעלם, דק ביאור שארנה. וכי זו באמת סגולה? אבל יתכן שהיא והילד אמינו בזה ולכן הוירוסים סרו.

ניתן לשמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או ב'קול נאמן':
079-9-367-367

מוצ"ש ויחי,
י"ז טבת
התשע"ז

הנחמה על אחריות העושים בלבד

יצוקים, איש לא נעדר. דהיינו שהרחוקים מן התורה יידעו שכל צבא השחקים הם בפני יצוקים. ולכן תלמד תורה ותדע לך שכל החולקים על התורה הם פשוט עפר ואפר רמה ותולעה, ואלה שלא רוצים לשמוע שאלות הם מסכנים כי הם מפחדים שלא יהיה להם מה לענות, אבל שיידעו שיש מה לענות, ולא רק שיש מה לענות אלא שהשאלות אינן בכלל "שאלות".⁸

דברי הרמב"ם בזמן הנץ החמה

ג. יש תשובה (ש"ת איש מצליח סימן ט"ו) שאבא ע"ה התחיל אותה בקטנותו ב"גירסא דינקותא" (הוא לא כתב איזו שנה אבל יש להניח שזה בסביבות תרפ"ה-תרפ"ו כשהיה בערך בגיל 14), וזה בענין הנץ החמה, והוא הביא את כל הספיקות והצדדים אבל לא כתב תשובה על זה. ובשנת תשכ"ט (בגיל 57) כשבא לערוך את ספרו "איש מצליח" התחיל לעבוד על התשובה הזו, וכתב מסעיק א' עד אמצע סעיף ו' ובמחציתו השתלק. והתשובה הזאת יש בה עומק גדול, וסעיף אחד הוא דיון בלשון הרמב"ם. הרמב"ם (פ"א מהלכות קריאת שמע ה"א) כתב: **"ושיעור זה" (הנץ החמה) כמו שיעור שעה קודם שתעלה השמש,** ומרן (בב"ב ובכסף משנה שם) כתב שלא יכול להיות שיעור שעה לפני שתעלה השמש זה הנץ החמה, ולכן הוא כתב שהוא מצא בנוסחא אחרת שבמקום שיעור שעה כתוב **"עישור שעה"**, והוא כותב שזו נוסחא אמיתית. ואמנם במהדורת פרנקל יש כל מיני כתבי יד אבל הגירסא הזאת נמצאת ב"כתב יד החתום". אבל יש לנו שני חכמים גדולים שתפסו כמו הגירסא "שיעור שעה", מי אלה? הרב **דרכי משה** (ס"ו נ"ח אות ב') שכתב: "כל היודע מעט בחכמת התכונה יודע שהאמת הוא כך, ששיעור הנץ החמה דהיינו תחילת זריחת השמש על הארץ עד שיעלה כל גוף השמש הוא כשיעור שעה אחת".¹² והרב **בית דוד** (ס"ו ל"ז) שג"כ כתב: שמעתי אומרים שהנץ לא מתחיל כשרואים את השמש מול עינינו אלא עוד לפני כן. ומה כוונת הרב דרכי משה? האור של עמוד

7. פעם נפוליאון ראה איזה ספר של חוקר גוי בימיו, ושאל אותו: למה לא הזכרת את אלקים? אמר לו החוקר: אני לא צריך את ה'תזה' הזאת (תזה? פירושה הנחה) כי אני מסביר את כל חוקי הטבע בלי זה, אמר לו: יש לך "תזה" להסביר את הכוכבים בשמים? פעם רבי אליהו ענקרי שליט"א היה בצעירותו באוניברסיטה בחו"ל, ומורה אחד הראה להם כדור ממתכת שיכול לעמוד באויר, מה עשה? תלה "אבן שואבת" (מגנט) מארבע רוחות וככה הכדור נמצא באויר, ואמר להם כמו שה' "תולה ארץ על בלימה" ככה גם אני יכול לתלות "כדור על בלימה", וא"כ מה האויר של הקב"ה? בא רבי אליהו ושלח לאבא את השאלה הזאת, אמר לו אבא: "מי תופס את אותם כוכבים מסביב שמחזיקים את כדור הארץ שלנו? וחוף מהם הרי ישנם עוד אלפי כוכבים וכולם נמצאים באויר! ויש תכנון מיוחד במינו, שהכוכבים תופסים אחד את השני באויר עד שהכל מסתדר, וכי זה לא איליוויר רק מטורף יאמר זה! למעשה כל הכופרים בימינו כולם מטורפים שיצאו מבית משוגעים. ופעם משהו כתב על בר כוכבא ורבי עקיבא דברים נטלים, וראיתי אחד בחו"ל שכתב עליו בספר: אחי, תפסוהו זה יצא מבית משוגעים". לכן צריך להשתחרר מהם ולא לפחד מהם.

8. [כאן קראו "הדרן עלך" ומרן שליט"א תוך כדי ה"הדרן" אמר:] **והם רצים לבאר שחת - ואין להם נחת, זו המציאות! אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך** (תהלים נ"ה, כ"ד) - "דמים" זה כסף ו"מרמה" זה פוליטיקה, כי אלה שאינם לומדים תורה כל הזמן המח שלהם סביב כסף, ופוליטיקה, מי יעלה ומי יירד וחקירות ושטויות ושאר הבלי הבלי, תכל על הזמן שלהם, משוגעים שכמותם, שילמדו קצת גמרא וקצת חכמה או ילמדו רש"י ויטעמו טעם נפלא, אבל הם לא יודעים כלום.

9. אדם צריך לדעת שעדיף שתעשה אפילו דבר קטן ותגמור אותו מאשר תתחיל דבר גדול ולא תסיים. ואפילו שלפעמים קשה לסיים כיון שיש הרבה אחרונים ופולפולים וקושיות, אבל צריך לחתוך את הדברים. רבי שמואל הנגיד יש לו מכתמים מלאים חכמה ודעת. וקרא להם "בן משל" כיון שיש בהם מוסר כמו בספר משלי (ויש לו גם "בן תהלים" שיש בהם הרבה תפלות ובקשות ונפלאות, וגם "בן קהלת" ששם הוא נתון מוסר שהחיים של האדם טסים ועפים), ושם הוא כותב (אות י'): **"אחוז אחת ואל תאחו ונתנה, ואל תרץ בדבר עד ללכות, אשר דרך יחידה יאחוז לו יתן כל מהלכותיו בן נקלות"**, כלומר תפוס דבר אחד ואל תתפוס אותו ותעזוב, אלא תתחיל דבר ואל תפירה עד שתגמור אותו. ואם לא תוכל לגמור אז לפחות תכתוב: "ריאית את כל ספרי האחרונים האלה ואעפ"כ נראה לי כמו שכתבתי ואכמ"ל, וככה לפחות נדע מה דעתו של המחבר. וכמו שהרב עובדיה כותב: "וילעז"ר ואכמ"ל" שזה ר"ת "ויש לעמוד על דבריהם, ואין כאן מקום להאריך", "אכמ"ל בערבית זה "אכמל" ופירושו תגמור. אבל שיעומד על כל מה ועל כל דבר ובסוף הוא לא גמר, חבל. ויש לו תשובה ארוכה (שעדיין נכתב יד) שחיבר אותה בלילותיו בענין "מצוה לקיים מצוה" ורבו **דברי רחמים חי חיותה הכנה** היה מתפאר בה (כתב) (בסוף שו"ת להכה למה ש' רבי משה מימון הרב של קרית אתא, בכללים ממורח"ן יצ"ל עמוד י"ט). יש חכם אחד שכתב תשובה על נושא "מצוה לקיים דברי המת" באורך 150 דף, בן פורת יוסף. ואמנם הוא לא אמר על מי אחד מתכין אבל הכוונה ודאי על אבא (והוא לא לא הזכיר שלא גמר אותה). ואבא עשה לה קונטרס וקרא לו "מלך" (ראשי תיבות מצוה לקיים דברי המת), ועשה לו שתי גרסאות מהדורות קמא ומהדורא בתרא. ואח"י **דברי רחמים שליט"א** אמר לי: איזו מהדורא גרסא? אמרתי לו: אכתוב לה נוגעים במהדורות של אבא, כי אולי יש דבר שכאן ברור יותר בזו ושם בקיצור ואולי יש דבר שחזר בו וכו', לכן עדיף להביא את שתייהן. ואם תאמר איך נעשה שתייהן? נדפס מהדורא קמא למעלה ומהדורא בתרא למטה בשתיים "מתחת לארץ" (ע"פ פירוש רש"י). וזה דבר ברש"י **במסכת מנחות, שיש שם שתי מהדורות של פירוש רש"י** למעלה ולמטה, ואם תאמרו אולי אחת מהמהדורות לא של רש"י? **יש לי הוכחות מתוספות בכמה מקומות ששתי המהדורות הן של רש"י**, ולכן אף אחד לא העז להוציא את אחת מהמהדורות ולומר שהמהדורה השנייה נכונה, ואילו רש"י עצמו היה מוחק אחת זה בסדר אבל אם רש"י הביא את שתי המהדורות אז צריך את שתייהן.

10. תמיד מדקדקים בכל אות של הרמב"ם, זה משהו מיוחד. שבוע שעבר קראנו בהפטרות: **"ועבד ידו מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכולם"** (ויחזקאל ל"ז, כ"ד), ופתאום עלה בלב, "ורועה" גימטריא "הרמב"ם", דהיינו שיהיה הרמב"ם אחד לכולם, וככה לא יהיו כ"כ הרבה נוסחאות אלא רק נוסחא אחת בלי כאב ראש.

11. מה זה "כתב יד החתום"? בימי הרמב"ם רצו לעשות כתב יד שיהיה מונח בבית הדין, כדי שהרמב"ם יחתום עליו שזה מועתק מכתב ידו. ולא שבידו כל מהלך ומהלך כי אי אפשר דבר כזה, אלא שיכתב זה מועתק מכתב ידו, ולכן זה נקרא "כתב יד החתום" שהרמב"ם חתם עליו. והכתב יד הזה שמור עד היום והוא נמצא אצל הוצאת "פרנקל" (מסתמא הצילום שלו ולא המקור, כי יש מקורות שנמצאים במצרים ובכל מיני מקומות בעולם). פעם חכם אחד מצא כתוב בכתב הרמב"ם "שם לו אחד בב"ה", ואמר: מה זה **"בב"ה"**? "בבית הדפוס", אמרתי לו: ב"ה הרמב"ם לא היה דפוס, שהרי התחיל את הדפוס הראשון בשנת רל"ה, והרמב"ם נפטר 270 שנה לפני כן! וא"כ צריך לפענח את הראשי תיבות הזה "בית הדין" (ואולי "בית המדרש").

12. הרמ"א בעל "דרכי משה" היה בקי בחכמת התכונה (אסטרונומיה) ובעוד כמה חכמות, ויש לו ספר שלם על הדברים האלו בשם "תורת העולה".

השחר שאנחנו רואים שהוא מתחיל באור חלש מאד, הוא לא אור מיוחד אלא אור של השמש. כלומר השמש עולה על האופק וכשמגיעה למקום מסוים קרוב אלינו היא שולחת קרני אור שמהם בא עמוד השחר והאיר פני המזרח, וזה שעה לפני הזריחה, וזו כוונת הרמב"ם שאמר "שיעור שעה" וא"כ למה תגיה "עישור"?

והיא לא תסלח

ד. אבל אבא הביא ארבעים ואחד פוסקים נגד הרב בית דוד, עד שכתב (שם דע"ו ע"א): **"מי שסומך על בית דוד אין לו סליחה"** (וכתב "והיא לא תסלח", ע"פ הפסוק "והיא לא תסלח" (במדבר י"ד, מ"א), כלומר לא יסלח לו), למה כתב ככה? כי יש חכמים שסמכו על בית דוד, כמו הבן איש חי שכתב (ש"א פרשת וישלח אות ד') שמשנת כת"ר והלאה¹³ הם סומכים שם בבגדד על דברי בית דוד לענין נענוע לולב, למה? כי האתרוג היה נדיר מאד בבגדד¹⁴. ואומרים שגם אצל **רבי ברוך אבוחצירא** מתפללים בנץ ע"פ בית דוד, אבל זו טעות כי סברת בית דוד זה דעת יחיד, ואפילו שמוצאו לדרכי משה שכתב ג"כ ככה בכל זאת הוא דעת יחיד.

הוכחה מלשון הרמב"ם

ה. ואם תמצי לומר: הרי יש לנו שני פוסקים שסוברים כך ואולי הם צודקים? לשון הרמב"ם מוכיח שהוא לא כתב "שיעור", למה? כי לשון הרמב"ם מדוייקת מאד, וטראו את הלשון שלו: **"ושיעור זה כמו שיעור שעה קודם שתעלה השמש"**, והרי הרמב"ם לא יכתוב "שיעור" פעמיים, והיה צריך לכתוב "ושיעור זה כמו שעה". והנה ראינו ממקומות אחרים, כמו לשון הרמב"ם בהלכות חנוכה (פ"ד ה"ה): **"כמה זמן שתכלה רגל מן השוק? כמו חצי שעה"**, ולא כתב "כמו שיעור חצי שעה". וכן בהלכות מאכלות אסורות (פ"ט הכ"ח): **"כמה זמן צריך לשהות בין בשר לחלב? כמו שש שעות"**, ולא כתב "כמו שיעור שש שעות". אז למה כאן יכתוב "ושיעור זה כמו שיעור שעה"? והרי לא חוזרים על מלה פעמיים. אבל אם נאמר שהרמב"ם כתב "עישור שעה" זה מובן, ואין המעתיקים הגיעו לטעות ולכתוב "שיעור" במקום "עישור"? כי הם לא מכירים את המלה "עישור" אלא "עשירית", כמו "ועשירית האפה סולת למנחה" (במדבר כ"ח, ה'), ולכן הם חשבו "שיעור" זו טעות וכתבו "שיעור", אבל הם לא הבינו שלא יכול להיות שהרמב"ם יכתוב "ושיעור זה כמו שיעור", ולכן הנוסח הנכון הוא "עישור שעה".

ביאור האיש מצליח בכוונת הרמב"ם

ו. וכמה זה עישור שעה? שש דקות. ולכן אבא ע"ה מסביר את כוונת הרמב"ם ככה: מזמן שאדם מתחיל יוצר אור עד גאל ישראל כשהוא קורא רגיל (לא במהירות ולא מלה במלה עם אלף כוונות, אלא "זירום" כמו שאומרים היום) זה יוצא שש דקות, וזה מה שכתב הרמב"ם **"ושיעור זה כמו עישור שעה"**, כלומר שאם תתחיל ברכות קריאת שמע עישור שעה - דהיינו שש דקות - קודם שתעלה השמש, אז תגיע לעמידה בזמן שתעלה השמש.

כלל בהגהות הגר"א ז"ל

ז. ואמנם יש לנו הגהה של הגר"א (בהגהותיו סימן נ"ח סק"ח) שכתב שגם "עישור שעה" זה לא נכון וצריך לומר "שליש עישור שעה", וכמה זה שליש עישור שעה? שתי דקות. אבל הגר"א הגיה ככה כי הוא מבין שהרמב"ם בא לומר שמתחילת עליית השמש עד היא תעלה למחרת כ"כ אורחיו, ולכן הוא הגיה "שליש עישור שעה" כדי שייצא שתי דקות. אבל **צריך לדעת את הכלל בהגהות הגר"א, שלא כל ההגהות שהוא כותב פירושו שהמחבר כתב ככה**, אלא כוונתו לומר שחייב להיות ככה והוא לא אחראי אם המחבר כתב או לא, למה? כי איך יתכן שהרמב"ם כתב "שליש עישור" והמלה "שליש" נעלמה מכל כתיב היד? ולא די שנעלמה אלא שהעישור השתבשה לשיעור, ואיך נעשו כ"כ הרבה שיבושים?¹⁵ אלא ענינו לומר להרמב"ם: לדעתו זה שתי דקות. ועכ"פ למדנו מהגר"א שהוא סובר שהנץ החמה זה בתחילת הנץ ולא בסוף הנץ.

אין מנהג בזמן הנץ החמה

ח. אבא פסק שהנץ החמה זה בסוף הנץ כשהשמש כולה כבר עלתה על האופק (וככה תראה בכל הלכות שנה של הישיבה). ובשו"ת הראשון לציון (ח"ב חאר"ה סי' ו') שהופיע מקורב בתו: **"אף אחד לא עושה את הנץ החמה בסוף הנץ, אלא כולו עושים בתחילת הנץ, ולמה אתה עושה מנהג חדש? הרי מנהג הכולם אחרת"**. ואין רוצה

13. אבא של הבן איש חי נפטר באלול בשנת תרל"ט, ובשנת כת"ר הבן איש חי נכנס לעניינים של הקהל.

14. עד כדי כך ששנה אחת היה אתרוג אחד בכל העיר כולה, והאתרוג הזה היה של יתומים קטנים שיש עליהם אפטרופוס, ונשאלה שאלה: הרי הפסוק אמר "ולקחתם לכם" (ויקרא כ"ג, מ'), "לכם" משלכם, אז האם היתומים שלא מבינים יכולים להקנות לקהל את האתרוג? ואם נאמר שהאפטרופוס יקנה לקהל, הרי הקנין של האפטרופוס הוא מדברגו והוא קנין דברגו מועיל לאדאורייתא או לא? ישב הבן איש חי כל ליל האשון של סוכות והדליק הרבה נרות ופתח מאה ספרים ועיין, ביום באו אליו רבנים ואמרו לו: הרב מה עושים? אמר להם: אותם רוצים ללמוד איתנו? נגמור בחנוכה... והוא לא מצא דרך לברך על זה, ובאמת לא בירכו באותה שנה. וכל מה שעיין כתב א"כ בספר "רב ברכות" (מערכת א' אות א'). **הרב עובדיה** ע"ה חזר ועיין את הכל, ומצא דרך שיוכלו לברך. וכתב את זה במאור ישראל (סוכה דף מ' ע"ב).

15. יש מקומות שהוא מגיה ברמב"ם בחריפות רבה. כמו במה שכתב הרמב"ם בהלכות שבועות (פ"ה ה"ב): **"לאו שבו מפורש בתורה"**, והמפרשים שברו את הראש מה זה הלשון "שבו מפורש בתורה", ובא הגר"א (י"ד סי' רל"ז סק"ח) והגיה: **"לאו שאין בו מעשה"**. ואין "שאיין בו מעשה" נעשה "שבו מפורש בתורה"? אלא היה כתוב **"שב"מ"** שזה ר"ת **שאיין בו מעשה**, ובא המעתיק וכתב הפוך **"שב"מ"** ופיענשו שבו מפורש בתורה. ולא זו בלבד אלא שבאותו קטע הגר"א עשה חמש הגהות! עד שפעם כתבתי בדרכי תעיון (עמוד צ"א): הייתכן שהמעתיק שתה כ"כ הרבה יין חי עד שהשתבש פעם פעמיים שלוש ארבע וחמש? איך יכול להיות הדבר הזה? ואח"כ מצאתי חכם אחד שאכנני שהקשה על הגר"א בזה, ואמר שאי אפשר להגיה את כל זה. אבל כוונת הגר"א שכיון שאי אפשר לומר כמו שכתוב לפנינו אז הוא עושה הגהה, ולא פירושו שככה באמת יצא מתחת ידי הרמב"ם.

לענות על דבריו. הוא כנראה לא קרא את כל דברי אבא ע"ה, ואולי הוא קרא רק חלק מהדברים או את תוכן העניינים¹⁶, אבל אם היה הרב הראשון לציון שליט"א קורא את כל הדברים של אבא, אולי היה משתכנע. קודם כל אין "מנהג" בהנצח החמה, כי רוב העולם לא מתפללים בהנצח, והשפתי כהן (ב"ד סוף סי' שצ"א סק"ה) כותב שדבר לא שכיח אין בו מנהג, וא"כ אין מנהג בדבר הזה. כי איך תעשה מנהג בזה? וגם אם יש מנהג בזה, הרי יש מנהגים שונים מה הקצה לקצה: יש את הנצח החמה האוסטרונומי¹⁷, שנה בערך שדות דקות לפני החמה הגמרא¹⁸. ויש לנו את "הנצח הגמרא" דהיינו עד שנראה את השמש (וככה כתוב בלוחות של יוסף צוריאלי), ויש לנו את הנצח של "בית דוד", שגם הרמ"א מסכים לו. וא"כ איך נאמר שיש בזה מנהג?

זמן הנצח החמה הוא אחרי הנצח

ט. ודבר שני, אבא ע"ה הביא שכן כתב הגאון רבי שמ"ח גאגין (רבי שלום משה חי גאגין)¹⁹ בריעיון האוהל²⁰ (פ"ג תני"ד ד"כ"י סוף ע"ה) שהזמן הוא אחרי הנצח. ועוד דבר, הרי לדעת כף החיים (סימן נ"ח אות י') אפילו ארבע דקות אחרי תחילת הזריחה הכל נקרא הנצח, למה? כתוב בגמרא (שבת ק"ח ע"ב) "עם דמדומי חמה", ורש"י מסביר שהכוונה שהחמה אדומה, ולכן ארבע דקות אחרי הנצח הכל נקרא הנצח. ועוד דבר, הרי החזון איש לא היה מדקדק כ"כ על הדקות אלא עושה את הנצח בערך (ארחות רבנו ח"א אות קס"ג), וא"כ לא צריך לעדוק כ"כ בזה. ועוד דבר, הרי רבי מרדכי בשרבי בספר תולדותיו (ספר "הרב שרעבי" עמוד 78) אומר שעדיף להתפלל מאוחר אחרי הנצח מאשר להתפלל מוקדם, למה? כי כשאתה מתפלל מוקדם לפני הזמן של זריחת השמש זה נקרא בדיעבד, והרמב"ם בתשובה (בתשובותיו הנדפסות בהוצאת אל המקורות ס' מ') קורא לו "חוטא" משום שפוער חובתו לפני שיתחייב בה²¹, וא"כ כשאתה מקדים זה דיעבד וכשאתה מאחר זה לכתחילה. למה? כי זמן הנצח החמה זה מצוה מן המובחר ואם מוחרים קצת זה לכתחילה, ולכן עדיף לאחר את זמן הנצח. ואבא הביא מקורות לזה, ואי אפשר לעבור על כל המקורות במחיי יד אחת ולומר "אף אחד לא עושה ככה". ובפרט שהיום רוב העולם לא מתפלל בהנצח, כי מי מתפלל בכלל בהנצח החמה?²² וגם כשאתה מתפלל

16. פעם היה חכם שקרא דברי אבא בתוכן העניינים, ואמר "זה נגד שלחן ערוך מפורש". אבל אם היה פותח את הסימן היה רואה שאבא עומד על אותו סעיף בשלחן ערוך וכתב עליו עשרה דפים, אבל אתה קורא "תוכן העניינים" ומקשה? למעשה עשיתו תוכן העניינים? בשביל אנשים שלא יודעים ללמוד בריצות ושוחים כוס תה ותוך כדי תה הם רוצים ללמוד, אז הבאת להם ת"ה (ראשי תיבות תוכן העניינים), אבל אתה תלמיד חכם שכותב ש"ת, מה זה ש"ת? "שוט לסוס מתג לחמור" (משלי כ"ו, ג'). אתה לכתוב שנעלה מאבא שלחן ערוך? מה פתאום? תקרא ותראה עליו הגהה בסוף ספר "זה הלח" עמוד ר"ץ).

17. דהיינו שמשערים אילו לא היו הרי מואב במזרח שמסתיימים לנו את השמש היינו רואים אותה לפני כן, ואין מחשבים את זה הרי יש הרי מואב? אלא מחשבים מחצות היום (שכן בו מחלקת) עד השקיעה, כי ב"ה בשקיעה אין לנו הרים אלא יש לנו ים, ואח"כ מחשבים אחרונת דהיינו מחצות היום עד הזריחה, וככה תמצא את הנצח האסטרונומי. ואמנם ככה סובר הרב טיקוצ'נסקי²³ ואני יודע מה ההוכחות שלו, אבל לא עושים דבר כזה, כי במציאות אתה לא רואה את השמש וא"כ איך תאמר "אלו לא היו הרי מואב"? ולכן רוב העולם עושים נצח החמה בפשטות מתי שרואים גוף השמש.

18. פעם הלכנו לרב כדורי לבקש ממנו קמיע וברכה (בחודש חשוון תש"מ), והיה איתי משה שהראה את לוח השנה הקטן שלנו **לרבי שלום הדאיה** (בנו של רבי עובדיה הדאיה. והוא היה השמש שם אבל היה גם תלמיד חכם שידע קבלה ויודע הכל), וחשב שהוא מראה לו דבר גדול, אמר לו רבי שלום: זה שטות. למה זה שטות? כי בלוח זמן הנצח החמה הוא מאוחר בכמה דקות, והם כנראה עושים הנצח החמה האסטרונומי שזה שש-שבע דקות לפני הנצח החמה שלנו, ולכן כל מי שעושה אחרת זה שטות! אבל גם זה שטות.

19. הוא היה גדול, והיה הרב של המקובלים ב"בית אל". ותמיד בכל תפוצות ספרד אם יש להם ספק בתפלה היו שולחים לבית אל (כי הם התפללו עולות למעלה ישר) וכמו למשל: אם לומר ח"י העולמיים (בצירי) או ח"י העולמיים (בפתח). וככה תמצא תשובות מחכמי ג'רבה, שהיו שולחים לבית הכנסת של בית אל את המכתובים בירושלים. **הרב עובדיה ע"ה** (בש"ת יביע אומר ח"ב חא"ח סי' ק"א ד' ואל"ף) מביא את דברי אביו (רבי אברהם חיים גאגין) לענין ברכת מעין שבע בליל פסח שחל בשבת, שלפ"נ מרן (סיומת ת"ז ס"א) לא אומרים אותה בגלל שהיא נתקנה בשביל המאחרים לבית הכנסת ובגלל המזיקין והפחד, אבל ליל פסח זה ליל שיעורים. ומרן לא אמר את זה מלבו, אלא עוד לפניו כתב את זה רב נסים גאון (שחיבר פירוש על ברכות שבת ועירובין, והיה בן דורו של רבנו תנאל מקירואן), וכל הפוסקים הביאו אותו (ע"י ב"ר ש"ס). ויש פוסקים שסוברים אחרת, כמו הר"ש"ש (ספר נהר שלום דף נ"ח ע"ב) שלדעתו אומרים ברכת מעין שבע גם בליל פסח שחל בשבת. והרב מביא שבבית מדרשו של הר"ש"ש היו אומרים מעין שבע בליל פסח שחל בשבת כי הוא חולק על מרן, אבל בימי אביו של הרב שמ"ח גאגין החליפו את המנהג ולא היו אומרים את זה.

20. הוא חיבר שמח נפש וחנן מזה הוא כתב גם פירוש על ספר "אהל מועד", שזה ספר של אחד תלמידי הרשב"א (והיה כתוב על הכריכה שלו בקיצור "אהל מועד מהראשונים", וכנראה בגלל שהשם של המחבר ארוך). ושם יש הערות של המחבר הזה רבי שמ"ח גאגין וקרא להם "ריעיות האהל". אבל היום בדורנו לא יודעים להעריך ובמיוחד את הספרדים (כי הספרדים מסכינים לא יודעים ללמוד... מה נעשה להם? צריך להספיד אותם, פעם הייתה נאונים והיה להם ראשונים, אבל עכשיו אתם בטלנים גמורים), ומה עשו? הדפיסו את ספר אהל מועד, ובכל מקום שבאותו עמוד יש גם את דברי המחבר וגם את דברי השמ"ח גאגין שהאירו את זה, אבל אם הוא ממשיך עוד כמה עמודים הוריד את זה, "טוב לצדיק וטוב לשכנו" (סוכה נ"ו ע"ב), אם יש צדיק למעשה הדיינו הראשון אז השכן יבוא למטה, אבל אם הוא כתב עוד משמיטים את זה. ולכן הספר הזה הוא חסר, ומי שיש לו "אהל מועד" חדש יראה שהוא משובש (ואולי כבר עשו "אהל מועד" מתוקן, אני לא יודע), וזו כפיית טובה כי המחבר רבי שמ"ח גאגין שהוציא לאור את הספר הזה, הוא כתב וערך והעתיק והסביר וכתב הערות, ככה עושים? לקחת לו חצי הערות ולזרוק לפח? מי הרשה לכם לזרוק? וגם אם הספר יעלה לכם עוד כמה גרושים, הרי בסה"כ זה מהדורות צילום, ולא שהדפסת אחד שמואל.

21. כי כמו למשל אדם שואמר: למה אני הולך כל לילה לבית הכנסת ומתפלל מנחה וערבית? אני אלך יום אחד ואתפלל מנחה וערבית כמה פעמים כנגד כל השבוע, "הריני כמתפלל מנחה וערבית בשביל כל ימות השבוע", איזה צדיק... זה צדיק? זה צבוע! מה אתה עושה בשביל כל ימות השבוע? הרי כל תפלה בזמן שש, "לשלמי נדרי יום יום" (התלים ס"א, ט).

22. פעם **הרב שלום לופס ע"ה** (הרב של עכו) בא לפני **הרב עובדיה ע"ה**, ונתן לו מוסר להתפלל בהנצח. הרב אמר לו: כבודו עולה על המטה בשעה עשר אחת עשרה או שתיים עשרה, אבל אני עולה על המטה בשעה ארבע ואין אני יכול לקום לפני? אמר לו: תעשה הפוך תישן מוקדם ותקום בחצות, אמר לו הרב: יש גמרא ביומא (ל"ג ע"א) "שאני מיגנא ממיקם", כלומר אדם שרוצה לקום בלילה זה קשה לו, כי אדם יכול לאחר בלילה כשהוא ממשיך את היום ונשאר

אחרי הנצח זה לכתחילה וכשאתה מקדים לפני הנצח זה דיעבד, וזה אחד הטעמים שכתב אבא. והרי יש לנו את הרב שמ"ח גאגין ואת רבי מרדכי שרעבי ואת כף החיים ואת החזון איש, וזה מספיק. וחנן מזה שאין כאן מנהג כי יש דעות רבות בזה, כמו דעת הרב טיקוצ'נסקי בניכוי ההרים וכו', ולכן לא שייך מנהג בזה.

"אין מעבירין על המצוות" או "שכר פסיעות"?

י. ויש עוד דין, וזאת שאלה שהיתה לאבא בתחילת דרכו כשהתחיל לכתוב את התשובה הזאת, מה השאלה? אנשים הולכים להתפלל בבית הכנסת, ואני יש לי בית הכנסת אחד שמתפללים בדיוק בזמן, ובדרכי אני עובר על בית הכנסת אחר שלא מתפללים בדיוק בזמן, האם כאשר אני עוזב אותו ועובר לבית הכנסת השני יש בזה איסור משום "אין מעבירין על המצוות" (יומא ל"ג ע"א), או שאין בזה איסור? מרוב הפוסקים משמע שאין בזה כלום, והמגן אברהם (ס"ז צ"ס ס"ב) אומר שאם יש לך בית כנסת רחוק תלך אליו כי יש שכר פסיעות. וא"כ אין בעיה של אין מעבירין על המצוות. אבל הרב בית עובד (דף כ"ח ע"ב) אומר שאין דבר כזה שכר פסיעות כי "אין מעבירין על המצוות", ואם יש לך בית כנסת על ידך למה אתה עובר עליו והולך לבית הכנסת השני? ולכן אבא רצה לברר את זה, וזה השתער על תוספות ביומא (ל"ג ע"א בד"ה אין) ועל גמרא במנחות (ס"ד ע"ב) ועל גמרא במגילה (ו' ע"ב) ועל עוד אחרונים רבים²³.

בזה וגם מזה אל תנח ידך

יא. ומה הבעיה כאן? אמנם לכאורה בית עובד צודק ויש בזה בעיה של "אין מעבירין על המצוות", אבל אין נחלוק על המגן אברהם ועוד פוסקים שאמרו שכר פסיעות עדיף? ואפשר ליישב את שניהם ככה: שכר פסיעות עדיף כאשר יש שני בתי כנסת בשתי רחובות, וכיון שאתה יכול ללכת מכאן לבית הכנסת הקרוב ומכאן לבית הכנסת הרחוק אז הרוחק עדיף, אבל אם אתה עובר על בית הכנסת הקרוב ואח"כ ממשיך לרחוק אז יש כאן משום אין מעבירין על המצוות, וממילא נמצא שכולם מודים לדעת הרב בית עובד.

דברי הגמרא בדין הנ"ל

יב. אבל הגמרא ביומא (ל"ג ע"א) אומרת: ריש לקיש אמר אין מעבירין על המצוות, ורש"י אומר שלומדים את זה ממה שכתוב "שמרתם את המצוות" (שמות י"ב י"ז), אל תקרי את המצוות אלא את המצוות, כלומר תשמור את המצוות ותעשה אותם מהר ולא שלא תשאיר את המצוה עד שתמנהיג ותישן, דהיינו עד שתהיה ישנה, אלא אם יש לך מצוה אז תעשה אותה מהר בשמחה, כי אין מעבירין על המצוות. והגמרא (שם בעמוד ב') אומרת: "נכרי דרעא אטוטפתא אסור", כלומר אם אתה מעביר את התפלין של הזרוע ומתחיל בתפלין של ראש, כי לדעתך תפלין של ראש מכובד יותר ולכן אתה מניח תפלין של ראש ואח"כ תפלין של יד, זה אסור משום אין מעבירין על המצוות.

קושיית התוספות מדין הזאת הדם

יג. והתוספות שם (בעמוד א' בד"ה אין) הביאו גמרא בזבחים (דף נ"א ע"א) על המשנה שאמרה "שיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון", ואני אקרא לכם את תחילת המשנה הזאת²⁴: איזהו מקומן של זבחים וכו' פר ושעיר של יום הכיפורים

ער, אבל אם הוא ישר מוקדם כדי לקום מוקדם יצר הרע לא יתן לו לקום. אומרים שיש ליצר הרע גם מניפה וגם שמיכה, בקיץ כשאדם רוצה לקום כי חם לו אז היצר הרע מניף עליו, ובחורף כשהוא רוצה לקום הוא מכסה אותו בשמיכה, וכמו שעשתה יעל לסיסרא "ותכסהו באמצע" (שופטים ד' יח), והאדם אומר: אם חם למה שאני אקום? "באדמת בני חם" (התלים קמ"ב כ"ה). והרב עובדיה מה היה עושה? היה מאחר בלילה הרבה כדי להתייר ענונה אחת. פעם הרב הלך לבית הכנסת בשעה שבע שבע וחצי, ובא אחד ואמר לו: אני כבר גמרת תפלה, למה הרב לא יקום גם בהנצח? אמר לו: מתי ישנת? אמר לו: ישנתי בשמונה וקמתי בארבע, אמר לו הרב: בשעה שאתה קמת אני הלכתי לישון... אתה יודע מה שיש לי? וא"כ לא כל אחד יכול לעשות את זה ולקום בהנצח.

23. כשהייתי עוסק בזה לא יכולתי לסיים, כי אבא כתב בזה עשרים וחמשה עמודים פוליו ארוכים והפסיק באמצע, וכשהייתי רוצה לברר את זה הייתי נאנח על מה שקראו רינצח באמצע ומפסיק. ואפילו אם אני לא נאנח הייתי צריך הרבה זמן להתיר ולקרות את הכל ולהוסיף (כי לא מספיק רק לקרוא את הכל ולהדפיס, אלא יש לך להוסיף על זה). **הרב עובדיה ע"ה** שאל אותי בזמן: למה אתה לא גומר את הספר של אבא? אמרתי לו: הוא כתב בעיני "אין מעבירין על המצוות" בדין תפלה וצריך לעבור על זה, אמר לי: יש ש"ת "שמן משה" שדובר בזה (חא"ח סי' ז). ואבא הזכיר את הש"ת הזה, אבל יש לו דקדוקים על כל מלה שלו, ויטחן עד אשר דק" (שמות ל"ב כ'), ואנחנו הכרנו את הספר הזה כי הוא היה לנו בחו"ל (אבל הוא עשה שם פירוש בתוספות ואבא הקשה עליו וכו' עד שסיים את הכל). אבל היה לי צער גדול. והנה לילה הראשון ששמעתי את השיעור של הרב ע"ה, זה היה במוצאי שבת ליל תשעה באייר תשל"ב, וכבר אמרתי שאשכנזי אחד (נבנה עד התקרה שהיה בריא) בבית הכנסת הגדול של האשכנזים בבני ברק, אמר לי: אתה יודע שבמוצאי שבת **הרב עובדיה יוסף** נותן שיעור בבית הכנסת "משהד", והוא שופע מקורות על מקורות. אמרתי: אם אשכנזי אומר ככה קל וחומר שאני צריך לשמוע את זה... כדאי לשמוע, אז אמרתי **לרבי שמואל עידאן**: עידאן! עידאן! עידאן! לשם שמענו את הדרשה משענה תשע וחצי עד שעה אחת וחצי! וכשהוא גמר את ההלכות עבר אח"כ לאגדות, ואז האשכנזים יצאו (וכנראה הם לא צריכים אגדות כי יש להם משגיחים טובים מאד...) אבל אני נשאית. ואת האגדה הראשונה אני זוכר, אבל אומר ככה: אנשים אומרים "אני לא מתחנן עם העדה הזאת", מה זו עדת קורח? למה אתה לא מתחנן איתה? וזכר עשרת השבטים? מה יש לכם? הרב מאחד את כל המדינה כולה ואת כולם, ולכן צריך להפסיק את הגשענות הזה, ויש אומרים "אני התייצצתי", אבל אין תימצונ"ת לפני המקום. וזאת היתה דרשה יפה ביותר, וזה עודד אותי ואח"כ המשכתי בעריכת הספר של אבא.

24. העולם חושבים שאי אפשר לזכור בעל פה את פרק "איזהו מקומן", אבל באמת הוא קל מאד ומסודר להפליא. ולא רק הפרק הזה אלא גם פרקים מסובכים ביבמות. כמו חרש ופקחת פקח וחרשת (יבמות פרק י"ד), מי שיידיע לשנן אותם טוב יראה שהם מסודרים בסדר נפלא. כי דברי חכמים מסודרים להפליא (אמנם לא יסיתי אותם, אבל איזהו מקומן נסיתי ואני יודע). הקטע הראשון והקטע השני הם דומים בדיוק חוץ ממלה אחת, בקטע הראשון כתוב "על בין הבדים ועל הפרכות ועל מזה ההבדל" ואילו בקטע השני לא כתוב "בין הבדים". וזו שאלה ששאלו את **רבי נתן אדלר** (רבו של החתם סופר) כשהיה בגיל שש, אמרו לו: ילד, מה ההבדל בין משנה ראשונה למשנה שניה? וענה להם בכמה מלים: "בין הבדים איכא ביניהם".

שחיתות בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון, ודמן טעון הזיה על בין הבדים ועל הפרוכות ועל מזבח הזהב, מתונה אחת מהן מעכבת. שייך הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון, אם לא נתן לא עיכב. והגמרא שם שואלת: למה אחרי שהכהן מזהבין הבדים וכו' הוא היה שופך את שייך הדם על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ואילו למטה בחטאת הציבור והיחיד כתוב ששופך על היסוד הדרומי, למה שמה בדרומי וכאן במערבי. ע"כ. הגמרא ענתה: משום שכתוב בפסוק "ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד" (ויקרא ד' ז), ופתח אהל מועד זה במערב. התוספות שואלים: לכאורה לא צריכים את הפסוק הזה, כי יש לנו טעם של אין מעבירין על המצוות, שהרי שם מדובר בכהן גדול ביום כיפור אחרי שיוצא מקודש הקדשים, כי הוא היה בבין הבדים ואח"כ יוצא החוצה ומזה על הפרוכות שעל קודש הקדשים ואח"כ על מזבח הזהב שהיה שם והכל בפנים באהל מועד, וא"כ כשהוא יוצא משם ומגיע לפתח אהל מועד שהוא במערב היסוד מערבי נמצא על ידו, כי היסוד המערבי נמצא מול קודש הקדשים, וא"כ למה שיתנובב ליסוד הדרומי? בשלמא בחטאת הציבור והיחיד ששופך על היסוד הדרומי, כי כתוב שם "עלה בכבש ופנה לסוכה ובא לו לקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית", וכיון שהוא נקרא תדיר? כי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים זה לעתים, וכן פרו ושעיר של כבד בפנים בתוך קודש הקדשים, והרי כשהוא יוצא יש פרוכת ואח"כ יש את מזבח הזהב ואח"כ יש את היסוד המערבי, וא"כ למה צריכים להביא פסוק הרי יש לי כלל "אין מעבירין על המצוות"? זו קושיית התוספות.

תירוץ התוספות לקושייתם

יד. ומה תירצו התוספות? מתנה אחת מהן מעכבת. שייך הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון, אם לא נתן לא עיכב. והגמרא שם שואלת: למה אחרי שהכהן מזהבין הבדים וכו' הוא היה שופך את שייך הדם על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ואילו למטה בחטאת הציבור והיחיד כתוב ששופך על היסוד הדרומי, למה שמה בדרומי וכאן במערבי. ע"כ. הגמרא ענתה: משום שכתוב בפסוק "ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד" (ויקרא ד' ז), ופתח אהל מועד זה במערב. התוספות שואלים: לכאורה לא צריכים את הפסוק הזה, כי יש לנו טעם של אין מעבירין על המצוות, שהרי שם מדובר בכהן גדול ביום כיפור אחרי שיוצא מקודש הקדשים, כי הוא היה בבין הבדים ואח"כ יוצא החוצה ומזה על הפרוכות שעל קודש הקדשים ואח"כ על מזבח הזהב שהיה שם והכל בפנים באהל מועד, וא"כ כשהוא יוצא משם ומגיע לפתח אהל מועד שהוא במערב היסוד מערבי נמצא על ידו, כי היסוד המערבי נמצא מול קודש הקדשים, וא"כ למה שיתנובב ליסוד הדרומי? בשלמא בחטאת הציבור והיחיד ששופך על היסוד הדרומי, כי כתוב שם "עלה בכבש ופנה לסוכה ובא לו לקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית", וכיון שהוא נקרא תדיר? כי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים זה לעתים, וכן פרו ושעיר של כבד בפנים בתוך קודש הקדשים, והרי כשהוא יוצא יש פרוכת ואח"כ יש את מזבח הזהב ואח"כ יש את היסוד המערבי, וא"כ למה צריכים להביא פסוק הרי יש לי כלל "אין מעבירין על המצוות"? זו קושיית התוספות.

היוצא מדבריהם

טו. לכאורה מה לומדים מכאן? שאם אתה עושה רק דבר אחד אז תעשה את התדיר, וא"כ יוצא שבמקרה שלנו לא שייך אין מעבירין על המצוות, כי אם יש לנו שני בתי כנסת ואילו רוצה רק בית כנסת אחד שהרי אני לא מתפלל בשניהם²⁶, אז לא הולכים אחרי הכלל של "אין מעבירין על המצוות" ואני יכול ללכת לבית הכנסת שאני רוצה להתפלל, ואם כן לכאורה דברי הבית עובד דחויים. אבל אבא ע"ה רצה לקיים דברי הרב בית עובד, ואמנם הוא לא הספיק לכתוב את כל התשובה אבל ככה היתה המסקנה שלו, כי **רבי דניאל כהן**²⁷ יבדל לחיים שעלה לארץ, כתב לו בדרך באניה: הרב, מה המסקנה שלך? אמר לו: אין מעבירין על המצוות כדעת בית עובד.

קושיא על תירוץ התוספות מדין אדר א'

טז. אבל יש קושיא על דברי התוספות ביומא שאמרנו. מה הקושיא? יש שתי סוגיות נגד פשט התוספות, סוגיא אחת במגילה (דף י"ב) שאומרת שאם יש לנו אדר ראשון ואדר שני מתי קוראים את המגילה? באדר שני, והגמרא אומרת שעושים ככה משום "מיסמך גאולה לעדיף", כלומר באדר שני יש מגילה שזה גאולה ובניסן יש שם גאולה של גאולת מצרים, ולכן עדיף להסמך אותם. ויש תנא שם שסובר אחרת ואומר שאדר ראשון עדיף, למה? הגמרא אומרת משום "אין מעבירין על המצוות". לומדים מכאן שאפילו אם יש לך רק דבר אחד לעשות (שהרי לא קוראים מגילה פעמיים) ג"כ אומרים "אין מעבירין על המצוות" ועושים את האדר השני. וא"כ חזרה קושיית התוספות: למה הגמרא בזבחים הביאה פסוק שצריך להזות ביסוד מערבי ולא אמרה בגלל שאין מעבירין על המצוות?

קושיא שניה על התוספות מדין עומר

יז. ועוד קושיא על זה מהגמרא במנחות (דף ס"ד ע"ב), ששם כתוב: "מצות העומר לבוא מן הקרוב, לא מצא יביא מן הרחוק", כלומר כשמביאים עומר צריך להביא ראשית קצירכם, כמו שכתוב "כי תבוא אל הארץ וגו' וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן" (ויקרא כ"ג, י'), ומאיפה מביאים את העומר? כשיוצאים מירושלים לוקחים את העומר מהשדה הראשונה שפוגשים בדרך, ואם לא מצא

²⁵ כדי לזכור את סדר הארבעה האלה יש לי סימן יפה: יש לנו "מצעד" של הקרבן (לא מצעד של העצמות...), "עלה בכבש ופנה לסוכה" והכבש הוא בצד דרום, "ובא לו לקרן דרומית" והיינו בדרום, ואח"כ: "מזרחית, צפונית, מערבית, דרומית", מזרחית זה מ"ם, צפונית זה צ"ד, מערבית זה ע"ן, דרומית זה דל"ת, וזה ראשי תיבות מצעד.

²⁶ **רבי ינון ע"ה** היה מתפלל בשניהם, איך היה עושה? בזמן שהיה חולה ולא מתפלל בבית הכנסת, היה הולך אח"כ לאיצקוביץ' ויש שם מנין ראשון ומנין שני ומנין שלישי ומנין רביעי וכו' ונשאר שם, והיו שואלים אותו: מה כבודו עושה? אמר להם: אני משלים את כל האמנים וכל ברוך הוא ברוך שמו שהפסדתי אותם בימי מחלתי. אבל רוב העולם עושים מנין אחד.

²⁷ הוא היה תלמיד טוב שלו ועכשיו הוא נמצא ברמת גן, ומידי פעם הוא שולח לי קושיות על הדרשות שלי ב"בית נאמן", שיהיה בריא. אבל לפחות הוא שואל בטעם כי יש כאלה ששואלים ומשגעים בן אדם, מה נעשה להם? לכן מכאן ולהבא יש בחורים שיהיו בריאים שיקבלו את כל השאלות וישבירו את הראש אתם, ואם זו שאלה מסובכת שיבואו אלי, אבל אם זו שאלה נכונה אז טעיתי ונגמר הסיפור, וכי אני יחזיק בטעויות שלי!

שם ילך לשדה רחוקה. והגמרא אומרת: למה לוקחים מהשדה הראשונה? משום אין מעבירין על המצוות. והרי לא לוקחים עומר משתי שדות אלא משדה אחת, ואפילו הכי הגמרא אמרה אין מעבירין על המצוות. וא"כ למעשה זו קושיא על תוספות ביומא משני מקורות גם ממגילה וגם ממנחות, ואיך באמת התוספות כתבו דבר כזה? וכי מהר"ם מרוטנבורג יעלמו ממנו שני מקורות מהגמרא?²⁸

פירוש בכונת התוספות

יח. אבל אחרי פלפולים רבים מאד אבא מצא מפרשים שהסבירו פירוש שמתקבל על הדעת, מה הפירוש? כוונת התוספות ככה: **אין מעבירין על המצוות נאמר אפילו כשאתה עושה רק מצוה אחת, אבל תלוי אם יש תדיר לעומתו שאז תדיר עדיף ותלך אחרי, אבל אם אין לך תדיר אז אומרים אין מעבירין על המצוות אפילו במצוה אחת.** ולכן בענין של יסוד מערבי ויסוד דרומי הרי יש לנו תדיר שזה היסוד הדרומי שמקריבים עליו את כל החטאות, ולמה עושים ביסוד המערבי? אי אפשר לומר משום אין מעבירין שהרי תדיר עדיף, ולכן הגמרא אמרה טעם אחר משום שנאמר "אשר פתח אהל מועד", אבל לגבי הנחת תפלין של יד לפני תפלין של ראש לא שייך שם תדיר, ואפילו אם יהיה שייך תדיר הרי כיון שאתה עושה את שניהם אומרים בזה "אין מעבירין על המצוות".

ההלכה בדין שני בתי כנסת

יט. ומה המסקנה כאן בנדון שלנו? כיון שבתפלה אתה עושה רק דבר אחד אז הולכים אחרי התדיר, אבל כאן אין לך תדיר, וכי בית כנסת אחד יותר תדיר מהשני? ולכן כשאין תדיר הולכים אחרי הכלל שאין מעבירין על המצוות.

הרמב"ם מדקדקים בו בכל מילה

כ. והרמב"ם מדקדקים בו בכל מילה²⁹, ומצאתי כאן רמב"ם נפלא בהלכות תפלה (פ"ו ה"א) שכותב: "אסור לו לאדם לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהציבור מתפללין אלא אם כן היה נושא משאו, או שהיה לבית הכנסת שני פתחים בשתי רוחות, שהרואה אומר שמא ילך ויכנס מפתח האחר", אם אדם עובר אחורי בית הכנסת ולא נכנס אלו יגידו לו: רשע למה אתה לא מתפלל? (היום לא שואלים שאלות כאלה, אבל פעם כולם היו באים לתפלה), אז אם היה נושא משאו לא יאמרו לו כלום כי הוא מסכן נושא משאו, איך הוא יתפלל? קודם כל ילך ויפרוק את המשא מעליו, או אם יש לבית הכנסת שני פתחים בשתי רוחות שהרואה דן אותו לכף זכות ואומר שהוא יכנס מהפתח השני. והרמב"ם משייך: "וכן אם היה בעיר שתי בתי כנסיות יאמר הרואה שמא ילך לבית הכנסת הרגיל בו", וכאן **רבי דוד עראמה** מעיר על המלים "**הרגיל בו**" שכתב הרמב"ם, וכותב: "גם זה לא דקדקו אלא הרב, ואפשר שלא יסברוהו". הרמב"ם לא אמר שיגידו **שמא הלך** לבית הכנסת אחר³⁰ אלא שהרואה יאמר "**שמא ילך** לבית הכנסת" הרגיל בו", כלומר "לך" בלשון עתיד, ולכאורה איך אתה הולך לבית הכנסת והרי אין מעבירין על המצוות? זו קושיא על בית עובד.

בית הכנסת שרגיל בו

כא. אבל באמת הרמב"ם תירץ את זה בשתי מלים, כי הוא כתב "**הרגיל בו**", כי אדם שרגיל להתפלל בבית כנסת מסוים יש לו נחת רוח להתפלל דוקא שם, כי יש לו חברים או שלומדים שיעור אחרי התפלה או שקוראים חק לשאל או שהחזן מבטא טוב³¹ או שהחזן תלמיד חכם, או שהחזן מכוין להוציא אחרים ידי חובתו וכו', וזה נקרא "**הרגיל בו**", ולכן הוא לא רוצה ללכת לבית כנסת אחר. וא"כ יש פתרון לכל השאלות³²

²⁸ תוספות של יומא זה לא התוספות הרגילים שלנו אלא כתב אותם מהר"ם מרוטנבורג, ככה כתב בשם הגדולים (מערכת גדולים ערך מהר"ם מרוטנבורג).

²⁹ פעם ראיתי מחלוקת האחרונים בדין אדם שהיה במדבר ולא יודע מתי שבת, שהגמרא (שבת ס"ט ע"ב) אומרת שמונה ששה ימים ושבת יום אחד, ומה יעשה בשבת שלו? שהרי לא יכול לעשות כדי פרנסתו מאתמול גם לשבת כי כל יום אולי הוא שבת ואסור לעבוד שלא לפיקוח נפש, וא"כ אין בריה כי אם הוא לא יעבוד היום ומחר ומחרתים לא ימצא למה לאכול והיה לו במדבר בצריך לתלוש ולבשל וכו', וכי הוא יומות? הגמרא אומרת: יעשה כל יום בשביל אותו היום בלבד. ושואלת הגמרא: "וההוא יומא במאי מיכר ליה?" כלומר במה ניכר שהיום הזה הוא שבת אצלו? עונה הגמרא: "בקידושא ואבדלתא", כלומר בקידוש והבדלה. הרמב"ם (פ"ב מהלכות שבת ה"ב) כותב: "ומבשר ב"ב ברכת היום", ויש ויכוח בנוסח האמתי של הרמב"ם אם "**ברכת היום**" או "**ברכות היום**", ונפק"מ אם רק מקדש אך מתפלל תפלות של חול, או גם התפלות של שבת. ויש ויכוח בזה כי מדקדקים בכל אות ברמב"ם.

³⁰ יש שני פירושים בגמרא, הגמרא (ברכות ח' ע"ב) אומרת שאם יש בית הכנסת אחר בעיר אין בעיה לעבור אחורי בית הכנסת. אפשר לפרש שהטעם כי אנשים יגידו שהוא כבר התפלל בבית הכנסת השני, אבל יש פירוש שאנשים יגידו שהוא הולך להתפלל בבית הכנסת השני. וככה כתב הרמב"ם.

³¹ אם יש שני שיאמן "מארה" באל"ף במקום "מהרה" בה"א, הרי נמצא שאומר "במארה בימינו" רח"ל, וכי אתה מקלל את כולם? מה עשוי לך? ובתפלה יש הרבה מאד "מהרה", כמו "וקבצנו מהרה מארבע כנפות הארץ", "ומלוח עלינו מהרה" וכו', ואח"כ יש עוד "מהרה", ועד שאתה מגיע לרצה יש תשע פעמים "מהרה", ואת כולם יעשה קולותו מצאתי פסוק במשלי שהולך על זה יפה מאד: "ומעלים עיניו רב מארות" (כ"ה כ"ז), כלומר מי שמעלים עיניו מהביטוי ועושה אותו משובש, הוא עושה הרבה מארות וקללות, ולכן אחרי שיקרה משהו הוא אומר: למה זה קרה ליי בגלל שלא ביאת את ה'ה' ואמרת "מארה". והרי התפלה זה לא שפה אחרת שאתה יכול לשבש כרצונך אלא זה לשון הקודש, ולכן תדקדק בה. וקל וחומר ממה שכתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות ק"ש ה"ה) לגבי ק"ש שנאמרת בכל לשון, זה בתנאי שידקדק ע"פ דקדוק אותו לשון. כלומר כשאתה קורא ק"ש באנגלית עליך לדקדק, וכשאתה קורא ק"ש בצרפתית עליך לדקדק, ורק כשאתה אומר בעברית כל המרבה לשבש הרי זה משובש! מה עונים לנו? "ודגלו עלי אהבה" (שה"ש ב' ד) - ודילוגו עלי אהבה (שה"ש"ר פ"ב אות ג'), חזק וברוך... אבל דילוגו עלי אהבה נאמר במי של ידע להתפלל אז שידלג, ואם הוא אומר משה במקום משה או ארון במקום אהרן אז נגיד "ודגלו עלי אהבה", אבל אדם שיוודע להתפלל צריך לבטא נכון.

³² גם למה שכתוב בשמו משה, איך היה שם? היה בית הכנסת רבן יוחנן בן זכאי בירושלים, ויש שם ארבעה בתי כנסת (היום שחזרו את זה), זה של קהל קדוש איסטנבול, זה של קהל קדוש זה, וקהל קדוש זה, והשאלה האם מותר לעבור מבית כנסת זה לבית כנסת אחר, והוא

ע"פ מה שאמרנו ודקדקנו מהרמב"ם במלים "הרגיל בו", אם אתה יודע שבית הכנסת השני יותר טוב כי יש שם חזן טוב וכדו' ואתה רגיל שם אז תלך, כי אחרת יהיה אסור מטעם אין מעבירין. ומהרמב"ם ראה שגם בנידון שלנו יש דין "אין מעבירין", כי אם לא למה הוא אומר שאם יש לו בית הכנסת אחר הרגיל בו, יגיד אם יש בית הכנסת אחר, למה אמר הרגיל בו? אלא משמע שלולא שרגיל בו אתה לא נדון אותו לכף זכות שילך לשם. **לכן אם הוא רגיל בו כי שם התפלה יותר טובה וכל הסיבות האלה אז אתה יכול ללכת.** ולכן גם בנדון של הרב "שמו משה" (ראה הערה 32) שיש הרבה בתי כנסת אפשר לסמוך על הדבר הזה.

הדין במקרה שכולם טובים

כב. וגם אם אין הבדל וכולם חזנים טובים ולומדים וכו', אתה יכול לבוא קצת לפני שיתחילו בבית הכנסת השני, תראה מתי מתחילים הצדיקים האלה? בשמונה, אז תבוא בחמשה לשמונה, ולא תאמר "אין מעבירין על המצוות" שהרי עוד לא התחילו ואני נכנס לבית הכנסת שלי, או הפוך תבוא לבית הכנסת אחרי שכבר התחילו, ותאמר אני לא רוצה להתפלל תפלה מדולגת ותלך לבית הכנסת שלך.

מרב האיש מצליח צ"ל חידש את העיון

כג. אבל ע"ה חידש את העיון. ולא שלפניו לא היה עיון אבל הוא נשכח מהעולם, בשיבת "פורת יוסף" לפני דור אחד או שנים היו מעיינים יותר מדי, איך היו מעיינים? בספר "רבנו האור לציון" מתאר שהיו עושים ככה: לומדים משנה וחוזרים עליה, קוראים רש"י וחוזרים עליו, ועוד פעם חזרו על המשנה ועל רש"י, ובכיתה אחרת היו לומדים מה הוקשה לרש"י, וכיתה אחרת לומדים תוספות, וכיתה אחרת לומדים מהרש"א וכו'. אבל לא יתכן כדבר הזה לשבת על משנה אחת יומיים שלשה, עד שהרב עובדיה ע"ה בגיל שמונה עשרה אמר: "אני מבטל את זמני בפורת יוסף, חבל על הזמן שלי" (עי' בקובץ דרכי הלימוד מאמר ד'), לכן צריך ללמוד קצת במהירות אבל צריך לחשוב ולעייני³³, כי אם אדם אומר "רש"י ואומר" זה לא שווה כלום. ואמנם היום אצל החילוניים מי שיש לו "הבנת הנקרא" זה בסדר גמור³⁴, אבל אצלנו לא מספיק הבנת הנקרא, כי כשאנחנו לומדים גמרא ורש"י אתה צריך לדעת יותר עמוק מזה, לא שתבין רק מה שכתוב אלא מדוע כתוב הדבר הזה, ולמה רש"י הסביר הדבר הזה, וככה בכל מלה ומלה, "יקרה היא מפנינים וכל חפצין לא ישוו בה" (משלי ג' ט"ו)³⁵. אדם שילמד

אומר מותר אבל איני יודע אם הטעמים שלו מספיקים או לא.

33. השבוע הזה היה בחור אחד שקרא רש"י בבבא קמא (דף ל"ג ע"א במשנה בד"ה כל המקלקלין): "רש"י שמעיה לתנא קמא וכו'", שאלתי אותו: מה רוצה רש"י? והוא לא ידע, אבל עליך לדעת מה רוצה רש"י. אמרתי לו: רש"י הוקשה לו מה רבי שמעון הוסיף על דברי תנא קמא, הרי תנא קמא כבר אמר "כל המקלקלין שהזיקו חיביין" ומה באת לחדש? לכן רש"י כתב את זה.

34. מה זה הבנת הנקרא? "ושמתין בנקרא" (שמות ל"ג כ"ב), אתה מבין מה שכתוב? אני מבין בערך. פעם אחת עשו מבחן לכל התלמידים בכיתות הקטנות (זה הובא בית ד' לפני שנים, כשאני קורא דבר משאיר אותו בזכרון, מה נעשה? אומרים לי: למה לא תשכח אותו? לא תשכח, מה נעשה...), ואחת השאלות שם ממש שגעון והרבה ילדים לא ידעו את התשובה, כתוב ככה: "היו כמה יונים על המרפסת והעופות אותם ונשארו זוג יונים, כמה נשארו?", וזה גם מבחן אמריקאי, שתי יונים או שמונה יונים או עשרה יונים או ששה יונים, והם לא יודעים לענות על זה, כי הם לא יודעים מה זה זוג, אולי שש עשרה כמנין זוג... מה עושים? וכל מיני שאלות שטויות כאלה. ומצאו שהילדים של בני ברק שלא לומדים הרבה שטויות תשעים וארבעה אחוז מהם ענו נכון, ובמקומות אחרים פחות מחמשים אחוז.

35. מרב הב" ע"ה עליו השלום היה בלילה יושב עד שעה מאוחרת, ככה רואים, העולם לא יודעים את העיון של מרב, לא מכירים. הראב"ד בהלכות דעות (פ"ז ה"ב) אומר בענין לשון הרע זה שנים וזה שלשה, אף אחד לא מבין אותו, מרב (בכסף משנה שם) טרח והסביר אותו מלה מלה, זה לא קל למצוא את ההסבר הזה, **אנשים לא יודעים מי זה מרב**. פעם אמרו "אפילו אלף אחרונים חולקים על מרב הולכים אחרי מרב", ואני אמרתי שדבר כזה לא מובן, למה? קודם כל אין שום פעם כזאת שאלף אחרונים חולקים על מרב, משהו מצא דבר כזה? תקח את המחשב הכי משוכלל עם מאה אלף ספרים, תמצא אלף אחרונים חולקים על מרב? ודבר שני, אם באמת כולם חולקים על מרב אז ההלכה לא כמו מרב, וכמו שכתב בשו"ת ישיב משה (ח"א סימן ל"ד): קיבלנו מפי **רבי ישועה בסיס** ע"ה שהולכים תמיד אחרי מרב, אלא אם כן במקום שכל האחרונים חולקים עליו. וא"כ מה זה אלף אחרונים? זה גזומה. וא"כ אמרו לי **שהרב משה** כתב ככה (מזהר משם י"ד סי' ק"י סוף ט'), אמרתי: אני יודע שהרב עובדיה כתב מאה אחרונים, אבל מה זה אפילו אלף ואפילו עשרת אלפים, איך אפשר דבר כזה?

זמני הדלקת נרות בחסות:

בצורה הזאת מחור כל דבר בעולם יקל עליו ללמוד, והוא יוכל ללמוד את זה במהירות רבה³⁶, ולכן תלמדו תורה מתוך אהבה ואל תדאגו לפרנסה, אם לא ימנו מכם דיינים אתם תהיו מעל הדיינים, מעל השופטים, תלמדו תורה כי התורה מחייה את האדם.

אח"כ אמרו לי שגם הרב עובדיה כתב אפילו אלף (בכללים בסוף שו"ת יחוד"ח ה"ה, אות ד'). וראיתי שהביאו את זה בשם רבי יעקב בן צור (מחמקי מרוקו לפני שלש מאות שנה. וקוראים לו הרב יעקב"ץ המרוקאי, יעב"ץ ראשי תיבות יעקב בן צור) שכתב את זה בשו"ת משפט וצדקה ביעקב"ץ סי' ה' (לא ראיתי בספר אבל ראיתי בשמו את הדבר הזה). אבל צריך להבין **אם כל האחרונים חולקים לא שייך לפסוק כמו מרב** כי אם אתה רואה דבר שהוא מוזר לא מקבלים אותו בכח. והנה יש לנו הלכה שטורית זהב הסכים לדעת מרב ואפילו הכי הרב חיד"א אמר שזה לא מסתבר ולא מובן, מה ההלכה? אדם שהלך לבית הכסא ולא בירך אשר יצר, ואח"כ הלך שוב פעם, האם יברך פעם אחת או פעמיים? מרב (סוף סימן ז') כתב שיברך פעמיים, וכל האחרונים מתפללים עליו, והטורי זהב (שם סי' ב') קיים את דעתו של מרב. אבל הרב חיד"א (מחזיק ברכה סימן ז' סק"א) נשאל שאלה בנושא הזה: אם אדם הלך פעמיים לבית הכסא ומסופק אם בירך אפילו פעם אחת, האם יכול לברך מטעם ספק ספיקא, ספק שמא עוד לא בירך והוא מברך עכשיו, ואם תרצה לומר שהוא בירך שמא כדעת מרב שמברכים פעמיים? אומר החיד"א שלא יברך, כי הסברה הזו של מרב אי אפשר להבין אותה ולכן לא מצרפים אותה לספק ספיקא. ואח"כ הוא אומר: וכ"ש לפי מה שכתב הרב המופלא רבי דוד פארדו (היתה קורבת משפחה ביניהם) בספר מכתם לדוד (א"ח סימן ג') שאין עושים ספק ספיקא בברכות. ולכאורה הרי מרב פסק שמברכים? אלא אפילו הכי יש דברים שאי אפשר לקבל אותם כפשוטם.

וכן למשל בדין מליחת בשר, כמה זמן צריך ללמוד את הבשר? הרמב"ם (פ"ו מהלכות מאכלות אסורות ה"י) אומר שצריך מינימם שיעור מיל (ומצאו לזה רמז בתורה: "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" ויקרא ב' י"ג), במלח גימטריא מיל, וכמה שיעור מיל? הרמב"ם לא כתב שם כמה זה, אבל מרב (ביוהר דעה סימן ס"ט ט"ו) פירש שמיל זה שמונה עשרה דקות, ולמעשה הרמב"ם לא סובר ככה כי הוא **כתב בשנים שלשה מקומות שמונה עשרה דקות**, וכל האחרונים בסימן ס"ט (מובאים בכף החיים אות פ"ט, ושם ציין למש"כ באו"ח סימן תנ"ט אות ל') וגם בשבת אחים (סימן ס"ט אות ט"ז) אומרים שצריך להשהות עשרים וארבע דקות (זה שש דקות יותר, מה הבעיה?!). ופעם ביום ששי היו צריכים להכין ארוחה לשבת והביאו בשר שלא מלחו אותו, ואמרתי שצריך להשהות אותו בשעת הדחק עשרים וארבע דקות. בא **רבי אבינועם סוליאמני** ושאל אותי: הרי מרב פסק שהמיל הוא שמונה עשרה דקות וקבלנו הוראותיו? אמרתי לו: נכון שקבלנו הוראותיו אבל אילו מרב היה רואה שהרמב"ם כתב מפורש עשרים וארבע דקות הוא היה מקבל את זה. ולמה מרב לא ראה את הרמב"ם? כי הרמב"ם כתב את זה במקום נדח בהלכות קרבן פסח (פ"ה ה"ט), וזה יוצא רק מתוך עיון בדברים שם, וכיון שלעומת זה תרומת הדשן (סי' קס"ז) כתב שזה שמונה עשרה דקות לכן מרב הלך אחרי תרומת הדשן.

ובאמת הלבוש (א"ח סי' רל"ג ט"א) ותוספות יום טוב (פסחים פ"ג מ"ב) והגר"א (א"ח סי' תנ"ט סק"ה) וכל האחרונים אשכנזים וספרדים מעידים עליו בזה, וכולם אומרים שהמיל הוא עשרים וארבע דקות, וכי תחזיק בקרנות המזבח ותאמר קבלנו הוראות מרב! לכן כל דבר דובר צריך להפעיל את השכל. יש אנשים שמחפשים עלילות: אמרת ככה על חב"ד ואמרת ככה על ברסלב וכו', אבל **אנחנו אומרים דברי תורה ולא באים לפגוע באף אחד**. רק שהם טפשים אז שישארו טפשים מה נעשה להם! "שופטים ושוטרים" (דברים ט"ז י"ח) שפטים כתובה בלי וא"ו אותיות טפשים, גם טפשים הם שוטרים וגם פוליטיקאים, הכל יש בהם, כל טוב שבעולם...

36. אבא בגיל שלושים בערך (אולי בשנת תרצ"ח) נדמה לי, בגיל עשרים ושש) הלך ללמוד צרפתית ממישהו כמה חדשים בשביל שידע איך מדברים, כי בתנוס היו מדברים שם צרפתית והוא לא מבין (מישהו אמר "זרפת ימה וקדמה" (בראשית כ"ח י"ד), וזרפתה אותיות וצרפת, תלמד צרפתית ותהיה ימה וקדמה צרפת ונגבה. וההוא שלימד אותה אמר: איזה מח יש לו? הוא תפס את הכל, והיה בצרפת רק שבועיים שלשה וכבר התחיל לדבר צרפתית שוטפת, ואמר שהוא כבר מבין את הכל טוב. אתם יודעים למה היה לו מח כזה? כי הוא היה לומד תורה, וכאשר לומד תורה "החכמה והמדע נתון לך" (דברי הימים - ב' א', י"ב).

בזכותך!
עוד 500 אנשים
יזכו ללמוד
ב"בית נאמן"

בתרומה של 260 ₪
הנך זוכה להיות שותף בהפצה
של 500 עלוני "בית נאמן"

בתרומה של 520 ₪
הנך זכאי להנציה שם
לברכה, להצלחה ולעילוי נשמת

« לפרטים ותורמות
052-7130554 | 08-6727523
http://yhr.vp4.me/new
או באתר: »

לאור ההצלחה נפתח שלב ב'

קרקעות "רחובות החדשה"
למענכם ולמען עתיד ילדיכם

***4939**

שיטת
ההשקעה
הבטוחה

***הקרקע אינה זמינה לבנייה מיידית**

המרכז הארצי
לקרקעות
השקעה בקרקע בטוחה

• קרקע חקלאית פרטית בטאבו במרקם עירוני • סמוך לשכונת רחובות החדשה • בתי ספר וגני ילדים

שים לב
פחות מחודש
ל"תרום והגרל"

מוסדות "חכמת רחמים"

תכשיטי זהב
שרשרת, עגילים,
טבעות, טבעת
יהלום ועוד.

הרכב הזה
או תמורתו
במזומן יכול
להיות שלך!

אולי השנה גם אתה גרסה??

התמונות להמחשה בלבד | ט.ל.ח.

מכשירי חשמל
מקרר, תנור,
מכונת כביסה
ועוד...

הקטן של 52 מוצרים 10x

בוא לזכות להיות שותף - תרום והגרל

100% רווח 100% זכויות

8"פ הונאק הרבנים נתן ארכוב כרטיס מכספי מיל

המוקד: 08-6727523 | 052-7159826

AYALAS

לרפואת **רובקה חיה** בת חנינה אסנת

לרפואת **חולון אברהם סבירסה** בת חנינה חדאד פיניש

לרפואת **יוסף חי כהן** בן מסעודה

לעילוי נשמת **האשה הכשרה אסתר איתנה** בת שרה ז"ל

לעילוי נשמת **מוהטרים ז"ל** נלב"ע כ"ג טבת

לעילוי נשמת **אבינו וסבינו היקר שמעון** בר אליהו ודיאמנטה **כלפה** ז"ל נלב"ע י אכול תשע"ו

להשאת הודעה לתרומות עבור העלון ולמידע: **0795124468**

ניתן לצפות בשיעור השבועי בשידור ישיב באתר: **ykr.org.il** או **yhr.org.il**

לחסינות, להפצה, לשאלות, להנצחות ולקבלת העלון ניתן לפנות למייל: **bait.neheman@gmail.com** | לטלפון: **052-7159826** | **052-7130554**

התורה מחייה את האדם

כד. אין שום דבר שמחיה את האדם כמו לימוד התורה, ואפילו תלמד את כל המדעים שבעולם אם אין לך תורה אדם הולך ודועך. היה פרופסור אחד במכון "ויצמן" שהמציא איזה פטנט בחקלאות וקיבל עליו שם גדול, אבל כשהגיע לגיל מסויים אמר: עכשיו נגמרה לי הקריירה מה אני אעשה? הלך והתאבד רח"ל, למה אתה מתאבד?! להבדיל אלף אלפי הבדלות רבי חנינא בן תרדיון אומר "מוטב שיטלנה מי שנתנה ולא אחבל אני בעצמי" (עבודה זרה דף י"ח ע"א), וכל רגע של חיים שווה מליונים, כי ברגע של חיים אתה יכול לחזור בתשובה, אתה יכול לכתוב, אתה יכול ללמוד, ולהעביר ידורות שלמים שהלכו לעולמם ואין מי שיעביר את התורה שלהם. ואבא עשה את זה מעל לכוחותיו, הוא גר באיזה רחוב שכולו גוים ה' ירחם, והיה טורח ומסביר ומקרב את התלמידים. ולכן זכה שיש לו ישיבה עם מאתים ושלוש מאות תלמידים בן פורת יוסף, ולא רק אלה שנמצאים פה אלא בכל הסניפים בכל רחבי הארץ, אם זה בעכו, אם זה בנתניה, אם זה בירושלים, אם זה באלעד, ואם זה בעוד מקומות בארץ, וכולם זה מהכח שלו. עכונתיות ירושלים אלעד ר"ת הא לחמא עני"א, אבל לא תהיו עניים אלא תהיו עשירים, "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", אבותינו אכלו את זה מתוך צער ודוחק, אבל היום בעז"ה "כי הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ" (בראשית כ"ו כ"ב).

לתרום לשיבת "כסא רחמים"

כח. כל מי שיתרום לשיבת "כסא רחמים" הקב"ה מברך אותו, וכמעט כל השנה כולה אני שומע סיפורים כאלה. אבל הנה סיפור חדש ששמעתי בשבוע שעבר, מתקשר אלי קרוב משפחה ואומר לי: אתה יודע שהשנה הזאת הפסדתי הרבה מאד, בערך מאה אלף שקל (לא יודע במה הוא מתעסק), ולפני חודש באזכרה של אשתי, רבי צמח שליט"א השפיע עלי לקנות שני כרטיסים, ואני שנה שעברה קניתי אבל השנה הזאת אני בדוחק, ובכל אופן קניתי שני כרטיסים³⁷, ואח"כ השבוע הזה הרווחתי במפעל הפיס, מה הרווחת? אוטו, כמה עולה האוטו? תשעים אלף שקל! אז הוא קנה שני כרטיסים, כמה עלו לו אלף ושלוש מאות שקל, והקב"ה שילם לו פי שבעים³⁸ ואמנם אני אומר רק פי עשרה כי האופק שלי צר, ואני לא יכול להגיד פי אלף ופי מאה, יאכלו אותי... אבל תדעו לכם שהקב"ה משלם. וכל מי שעוזר לשיבתו, כל מי שלומד תורה לשם שמים, יקחו אותו על כפיים, "על כפיים ישאונך פן תגוף באבן רגלך" (תהלים צ"א, י"ב), שיהיה לכם חיים טובים וארוכים, ונזכה כולנו לגאולה שלימה במהרה בימינו, אמן ואמן.

כו. מי שביקר אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב וכל הקהלות הקדושות והטהורות, הוא יברך את כל הקהל הקדוש הזה, וכל התלמידים היקרים, וכל אלה ששומעים בליון ואלה שרואים בחוץ לארץ, הקב"ה ימלא כל משאלות לבכם לטובה, בריאות איתנה והצלחה רבה, עושר וכבוד, ותזכו לראות בנים ובני בנים לומדים תורה ואוהבים תורה, ונזכה לזמן שאמר עליו הרמב"ם (סוף הלכות מלכים): "כי מלאה הארץ דעה את השם כמים לים מכסים", וכן יהי רצון ונאמר אמן.

37. כתוב: "המלוה לעני בשעת דוחקו, עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה (ישעיה נ"ח, ט'), זה גמרא בסנהדרין (דף ע"ו ע"ב). מה ההסבר לזה? שהוא מלוה לעני בשעת דוחקו כלומר גם כשהוא המלוה דחוק, ולכן עליו נאמר: "אז תקרא וה' יענה". וכאן הוא לא מלוה אלא הוא קנה.

38. שבעים כפול אלף זה שבעים אלף, שבעים כפול שלש מאות עולה עשרים ואחד אלף. שילם לו על אלף ושלוש מאות פי שבעים.

קו בית נאמן

079-512-44-68

הקו כולל:

- שלוחת תמיכה ותרומות עבור העלון הקדוש
- רשימת מוקדי הקרנת שיעורו של גאון ישראל מרן שליט"א
- שלוחת קישור ישיר למפצי העלון ברחבי הארץ
- שמיעת השיעורים
- הודעות הקוראים והודעות מערכת
- נקודות הקרנה או מפגשים שעדיין לא מוזכרים בקו
- נא לעדכן בשלוחה 2

תכשיטי זהב
שרשרת, עגילים,
טבעות, טבעת
יהלום ועוד.

הרכב הזה
או תמורתו
במזומן יכול
להיות שלך!

אוני השנה גם אתה תזכה??

מכשירי חשמל
מקרר, תנור,
מכונת כביסה
ועוד...

בא לזכות להיות שותף - תרום והגרל
100% רווח 100% זכויות

בהשתתפות בהחזקת תורה בסך של-
52 ₪ x 10 - הרכב או תמורתו במזומן
יכולים להיות שלך.

ובנוסף הגרלות על פרסים יקרי ערך- מוצרי
חשמל, תכשיטי זהב עם יהלום ועוד.

פרטים במשרד הישיבה או בנייד:
rahamim12@012.net.il | 08-6727523
052-4849089 | 052-7159826

התמונות להמחשה בלבד | עד גמר המלאי | ט.ל.ח.

בידכם הפתוחה אתם מחזיקים את העולם

מייסד המוסדות הרב
חיים הכהן צצוק"ל

מיסודו של הגאון הצדיק רבי
חיים הכהן צצוק"ל

מרן רבי רחמים חי
חיותה הכהן צצוק"ל

הננו מתכבדים להזמין אתכם

להילולא המסורתית

לרגל 58 שנים להסתלקותו של עטרת ראשנו
מרן הגאון המקובל האלוקי

רבי רחמים חי חיותה הכהן זיע"א

ראב"ד ג'ר'בא ואגפיה

שתתקיים אי"ה ביום ראשון

ט' שבט התשע"ז 05/02/17

בשעה 17:00 בבנין אוהל הרב במושב ברכיה

בהשתתפות גדולי ישראל רבנים ואישי ציבור

בתוכנית: לימוד משנה, גמרא, זוהר
ותהילים- סעודת מצוה, דברי תורה ודרשות
מפי הרבנים שליט"א, ברכות ומכירת ספרי
הרב צצוק"ל.

בסוף הערב תערך ההגרלה על הרכב
או תמורתו במזומן, מוצרי חשמל,
תכשיטי זהב עם יהלום ועוד.
בתרומה של 52 ₪ כפול 10- הנך זוכה
להשתתף בהגרלה זו.

פרטים במשרד הישיבה או בנייד:

08-6727523 | 052-7159826

סעודת מצוה כיד המלך **מקום מיוחד לנשים**

יהי רצון שזכותו של רבנו זצ"ל תגן עליכם
ועלינו ועל כל עמו ישראל אמן.

ברכישת "כרטיס הגרלה" הנך זוכה:

1. שותפות בהחזקת מפעלי התורה.
2. שותפות בהחזקת הכולל הגדול ביותר בעולם - עלון "בית נאמן".
3. השתתפות בהגרלה הגדולה על רכב, תכשיטים ועוד מתנות יקרות ערך.
4. שי לבחירה כאות הערכה על תמיכתך במוסדות הקדושים:

התמונות להמחשה בלבד | עד גמור המלאי | ט.ל.ח.

